

Valtuustoaloite 29.5.2023 / Lampinen Arto / Konsulttiyhtiöiden käytön raportointi kaupungin järjestelmään

Kaupunginvaltuusto 29.05.2023 § 39

Valtuutettu Arto Lampinen luki seuraavan valtuustoaloitteen:

Konsulttiyhtiöiden käytön raportointi kaupungin järjestelmään

Mäntän Kaukolämpö ja Vesihuolto Oy on lokakuussa 2022 lähettänyt kaupunkimme vesiosuuskunnille kyselyn nimeltä ”Vesihuollon tulevaisuus selvitys”. Kyselyn on suorittanut yhtiö käyttäen Allwatec-konsultti-yhtiön kyselypohjia. Nyt vastaavanlainen kysely ”Mänttä-Vilppulan vesihuollon kehittämissuunnitelma” on lähetetty kaupunkimme vesiosuuskuntien toimijoille. Toteuttajana tässä on konsulttiyhtiö Ramböll. Kysymykset molemmissa kartoituksissa ovat pääosin samoja, mutta on myös kysymyksiä, jotka eivät kosketa vesiosuuskuntia.

Olisiko kartoitus voitu tehdä paikallisin voimin ja käyttäen hyväksi vesiosuuskuntien toimijoiden asiantuntemusta.

Ramböllin kyselyssä on maksettu tuntuvia korvauksia konsulttiyrityksiä, kun luultavimmin asiaa olisi voitu hoitaa Mäntän Kaukolämpö- ja vesihuollon kartoituksen avulla. Samaan aikaan vesiosuuskuntien vesi- ja jätevesitaksoja on korotettu 30 % 31.12.2023 mennessä.

Konsulttien käyttö ja palkkiot ovat herättäneet keskustelua. Siksi valtuustoaloitteena esitän, että konsulttien käyttö raportoidaan ajantasallisesti Excel-taulukkoon mieluiten ennakkoon. Tämä koskee niin kaupunkia kuin tytäryhtiöitäkin. Näin päällekkäisyyksiltä vältytään.

Taulukon muotoilun voi johtoryhmä suunnitella, mutta siinä olisi hyvä esimerkiksi olla: Tilaaja, konsulttiyhtiö, käyttötarkoitus, ajankohta, palkkion suuruus. Mikäli on luottamuksellista tietoa, voi tiettyjä kohtia jättää täyttämättä.

*Mänttä-Vilppulassa
29.5.2023
Arto Lampinen*

Päätös

Valtuusto päätti lähettää aloitteen lähettää kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 26.06.2023 § 190

Hallintosäännön 121 §:n mukaan valtuustoaloitetta ei oteta heti käsiteltäväksi, vaan se lähetetään kaupunginhallitukseen valmisteltavaksi. Kaupunginhallituksen tulee ottaa aloite käsittelyyn viivytyksettä.

Valmistelu ja lisätiedot:

hallintojohtaja Anitta Hietaniemi

anitta.hietaniemi(at)taidekaupunki.fi, puh. 044 097 9202

| | |
|--------------|---|
| Esittelijä | Kaupunginjohtaja Anne Heusala |
| Päätösesitys | Kaupunginhallitus päättää ohjata valtuustoaloitteen konsernipalveluiden palvelualueen valmisteltavaksi. |
| Päätös | Hyväksyttiin esityksen mukaisesti. |

Kaupunginhallitus 21.08.2023 § 206
1443/00.01.02/2023

Kaupungin toimintaa koskee laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, jossa määrävänä on julkisuusperiaate. Tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan. Näin ollen viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuuslaissa (621/99) tai erikoislainsäädännössä muuta määrätä. Operatiivisesti tieto konsulttipalveluista voidaan kytkeä esim. viikottaisen johtoryhmän työskentelyyn, jolloin mahdolliset eri toimialojen päällekkäisyydet tulee tunnistettua ja vältettyä. Kaupungin toiminnassa konsulttipalkkiot voidaan kerätä, julkistaa ja raportoida esim. osavuosisikatsauksen yhteydessä.

Kunnan omistama osakeyhtiö on kunnasta erillinen, itsenäinen oikeussubjekti, jolla on omat oikeudet ja velvollisuudet. Kunnallishallintoon liittyviä toimialoja on järjestetty uudelleen perustamalla liikelaitoksia ja kunnallisia osakeyhtiöitä. Tällä on pyritty toimintojen rationalisointiin ja liike-elämän toimintaperiaatteiden hyödyntämiseen. Näin halutut toiminnot on saatu kunnalliset byrokratian ulkopuolelle, jolloin myös toimintaa kohdistuva julkisuusvaatimus on vähentynyt. Kuitenkin poikkeuksena ovat kunnallisten osakeyhtiöiden suorittamat hankinnat, jotka suoritetaan julkisista hankinnoista annetun lain mukaisesti kilpailuttamalla. Näin hankintapäätöksille syntyy asianosaisjulkisuus ja ne voidaan viedä markkinaoikeuden käsiteltäviksi. Yhtiöittämisellä nähdään yleisesti saatava aikaan kunnallista organisaatiota tehokkaampi rakenne. Yhtiöittämistä perustellaan myös rahoituksen helpommalla järjestämisellä. Osakeyhtiölaki lähtee siitä, että osakeyhtiö tuottaa voittoa omistajalle. Jos osakeyhtiön tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa, siitä tulee mainita yhtiöjärjestyksessä. Omistajat määrittävät, mikä yhtiön muu tarkoitus on.

Kaupunkikonsernin tytäryhtiöitä julkisuuslaki koskee tilanteissa, joissa kunnallinen osakeyhtiö käyttää julkista valtaa (esim. opetuksen järjestäminen). Mikäli julkisyhteisön omistama yhtiö ei käytä julkista valtaa, julkisuuslaki ei koske osakeyhtiön asiakirjoja. Näin ollen toimintojen yhtiöittäminen vaikuttaa merkittävästi asiakirjojen julkisuuteen. Osakeyhtiön voi käytännössä suurelta osin itse päättää siitä, mitä asiakirjoja julkaistaan ja mitä ei. Osakeyhtiölain mukaan yhtiöllä on velvollisuus luovuttaa tietoja kaupparekisteriin ja verottajalle.

Osakeyhtiöitä koskevan corporate governance -periaatteen mukainen hyvä hallinto- ja johtamistapa (konserniohje kohta 3.13) suosittelee avoimuutta ja läpinäkyvyyttä muun muassa hallinto- ja johtamistapaa

sekä yhtiön palkitsemisjärjestelmää koskevien tietojen julkistamisen. Myös vähemmistöosakkaiden suoja velvoittaa tapauskohtaisesti luovuttamaan yhtiötä koskevia tietoja.

Osakeyhtiölain perusteella osakkeenomistajille, eli tässä tapauksessa kunnalle, on oikeus saada julkiset tiedot, kuten tilinpäätökset, osakasluettelot, yhtiöjärjestyksen ja tiedot vastuuhenkilöistä. Osakkeenomistajan tiedonsaantioikeus voidaan määrittää kunnan konserniohjeessa, jonka yhtiön täytyy hyväksyä. Kuntalaissa määritellään konserniohjeen sisältö pakollisilta osiltaan. Näitä ovat mm. talouden suunnitteluun, riskienhallintaan, raportointiin, tiedottamiseen ja 3 luottamushenkilöiden tiedonsaantioikeuteen liittyvät asiat sekä hallintoon ja johtamistapaan liittyvät asiat. Konserniohjeessa voidaan ohjeistaa myös muista, konsernihallinnon tärkeäksi katsomistaan tiedoksiantoasioista (konserniohje kohta 3.14). Myös yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä tiedonantovelvoitteista omistajalle (konsernijohtajalle).

Yksi keskeisimmistä konserniohjeen määräyksistä on tytäryhtiön velvollisuus hankkia kaupungin kanta eli ennakkokäsitys asiaan ennen kuin kuntayhtiön toimitus tekee tietyn tyyppisestä asiasta päätöksen (konserniohje kohta 3.8.). Joissakin tilanteissa, esim. varsinaiseen toimintaa kuulumattomissa, merkittävässä hankinnoissa tai myynneissä tai joissakin sopimusasioissa, ennakkokannan hankkiminen voi liittyä myös konsultoinnin kaltaiseen selvittämiseen.

Konsulttipalveluissa on kyse hankinnasta, jossa, kuten edellä todettiin, kuntayhtiön on toiminnassaan noudatettava hankintalakia (konserniohje kohta 3.16.1 ja 3.9). Yleisenä periaatteena julkisten hankintojen osalta on, että asiakirjojen julkisuus riippuu hankinta-asian käsittelyvaiheesta. Tarjouspyyntö on julkinen silloin, kun se on allekirjoitettu. Tieto tarjousten tekijöistä on julkinen sen jälkeen, kun tarjous on rekisteröity (käytännössä tarjousten jättöajan päätyttyä). Hankintayksikölle saapuneet tarjousasiakirjat liike- ja ammattisalaisuuksia lukuunottamatta tulevat julkisiksi asianosaisille, kun hankintapäätös on tehty. Tarjoukseen liittyvän kokonaishinnan lisäksi myös yksikköhinnat ja hintaerittelyt ovat pääsääntöisesti asianosaisjulkisia, koska tarjouskilpailun voittaja on saatettu valita näiden tietojen perusteella. Asianosaisellakaan ei ole oikeutta toisen tarjouksen tekijän liike- tai ammattisalaisuuksia koskeviin tietoihin. Lopullisesti kaikki hankinta-asiakirjat liikesalaisuuksia lukuun ottamatta tulevat julkisiksi, kun hankintasopimus on tehty. Tämä tarkoittaa sitä, että ennakkolista tietoa konsulttipalkkiosta ei välttämättä kuntayhtiöiltä saada. Myös liike- ja ammattisalaisuuden piiriin kuuluvat asiat jäävät yhtiölle.

Kaupungin operatiiviseen toimintaan kuuluu kuukausittainen konsernijohtoryhmä, jossa on paikalla kaupungin johtoryhmä ja yhtiöiden toimitusjohtajat. Konsernijohtoryhmä on tarkoitettu välittömään yhteydenpitoon, jossa yhteensovitetaan kaupungin ja yhtiöiden toimintaa. Konsultointihankinnat voidaan ottaa konsernijohtoryhmän kokousten esityslista-asiaksi. Kaupunginhallitus käy puolivuositain tytäryhtiöiden kanssa konsernikeskustelut, joissa konsultointiasiat ovat luonteva keskustelunaihe.

Valmistelu ja lisätiedot:
hallintojohtaja Anitta Hietaniemi
[anitta.hietaniemi\(at\)taidekaupunki.fi](mailto:anitta.hietaniemi(at)taidekaupunki.fi), p. 044 097 9202

Päätösesitys

Kaupunginhallitus päättää esittää valtuustolle, että se

1. merkitsee tiedoksi annetun selvityksen, ja
2. päättää katsoa valtuustoaloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös

Hyväksyttiin esityksen mukaisesti. Merkittiin, että pöytäkirja tarkastettiin kokouksessa.